

Verb second als speelbal van de grammaticatheorie

Jan-Wouter Zwart*

Abstract

This article tracks the history of the analysis of verb second in Dutch, focusing on the interaction of description and theory in the structuralist and generative traditions.

1 Inleiding

Onder ‘Verb Second’ (V2) versta ik het voor de bouw van de Nederlandse hoofdzin typerende verschijnsel dat het finiete werkwoord in de regel voorafgegaan wordt door exact één andere constituent:

- (1) a [Onder ‘Verb Second’] *versta* ik het verschijnsel etc.
- b [Dat] *weet* iedereen
- c [Van welke planeet] *kom* jij ?
- d [De man] *slaat* de hond

Zoals bekend stelt deze regelmatigheid ons eenvoudig in staat constituentschap te testen: wat aan het finiete werkwoord voorafgaat moet een constituent zijn. In het huidige standaard-Nederlands zijn uitzondering op de ‘verb second’-regel altijd gemarkeerd:

- (2) a V1-constructies
 Loop jij eens door
 Komen jullie ook?
 Was het maar zo ver
 Zegt die vent ...
- b V3-constructies
 [Dit voorstel] [echter] *achten* wij onaanvaardbaar
 [Hoe dit ook zij] [wij] *kunnen* hier niet mee instemmen
- c Hoofdzinnen ingeleid door een voegwoord
 Dat hij dat *durft* !

De V1-constructies lijken sterk op de V2-constructies in (1a-c), waar de eerste constituent niet het subject is; de overeenkomst is de subject-werkwoord-inversie, waardoor het werkwoord direct vóór het subject staat. Dit suggereert dat op het juiste niveau van abstractie V1 een soort gemaskeerd V2 is. De V3-constructies (2b) worden veroorzaakt door woordjes als *echter*, die zich in het Nederlands blijkbaar gemakkelijk tussen, of zelfs in, constituenten kunnen indringen:

- (3) [Het eerste hoofdstuk [echter] van *Barriers*] is onleesbaar

Vanwege de flexibele plaatsing van dit type partikels lijkt de stelling dat ze niet meetellen voor de V2-regel verdedigbaar. Van het type in (2c) kunnen we vaststellen dat het althans naar de vorm niet een hoofdzin maar een bijzin betreft, vanwege de aanwezigheid van het

voegwoord *dat*; of dit naar de functie ook geldt laat ik hier in het midden.

Verb-second verschijnselen zijn typologisch niet zeldzaam, al is *strikte V2*, zoals hier aan de hand van het Nederlands geïllustreerd, minder algemeen. Ook eerdere stadia van het Nederlands en sommige huidige dialecten van het Nederlands zijn minder strikt, in die zin dat ze bijvoorbeeld bij vooropplaatsing van een niet-interrogatieve constituent geen inversie eisen:

- (4) Zoender entwat te zeggen Wansje loat zen zwiins achter
'Zonder iets te zeggen laat Wansje z'n varkens in de steek.' (Oostende, Winkler 1874:364)

Typologisch een stuk zeldzamer is de beperking van V2 tot hoofdzinnen:

- (5) a * ..dat [onder verb second] *versta* ik het verschijnsel ...
b ..dat [onder verb second] ik het verschijnsel *versta* ...
- (6) a * (Ik vraag me af) [van welke planeet] *kom* jij
b (Ik vraag me af) [van welke planeet] jij *komt*
- (7) a * ..dat [de man] *slaat* de hond
b ..dat [de man] de hond *slaat*

Deze asymmetrie tussen hoofd- en bijzinnen lijkt een oorspronkelijke Germaanse trek te zijn (zie Wackernagel 1892:426 en verwijzingen aldaar, ook Tomaselli 1990 en Axel 2007). In het Engels (dat nog slechts sporen van V2 over heeft), het IJslands, en het Yiddish (waar V2 veralgemeeniseerd is naar alle zinstypen) is de asymmetrie verdwenen; in de talen van het Scandinavische vasteland bestaat de asymmetrie ook, zij het moeilijker te onderkennen vanwege het VO-karakter van deze talen (vgl. Kosmeijer 1986).

In deze bijdrage stel ik me ten doel een beeld te schetsen van de telkens veranderende *visie* op V2 vanuit het perspectief van een zich ontwikkelende en vernieuwende grammaticatheorie. Onze visie op de syntaxis van het Nederlands is in sterke mate bepaald door de analyse van V2 zoals die gestalte kreeg in de bloeiperiode van de vroege generatieve grammatica in Nederland, in werk van Den Besten en Koster. Hierdoor is de gedachte dat het finiete werkwoord in de Nederlandse hoofdzin de positie van het voegwoord inneemt (V-naar-C[omp]) bijna een hoeksteen van de generatieve analyse van het Nederlands (en het Duits) geworden. In eerder werk (o.a. Zwart 1993) heb ik al laten zien dat het succes van de beschrijving van V2 als V-naar-C in sterke mate afhankelijk is van meer algemene opvattingen over de werking van de syntaxis: door ontwikkelingen in ons denken daarover kan wat eerst volstrekt aanvaardbaar was in een ander licht komen te staan. In dit artikel wil ik dat mechanisme wat uitgebreider uit de doeken doen, nu met betrekking tot de visie op V2 vanaf de voor-generatieve tijd tot heden. Daartoe is alle aanleiding, aangezien recente visies op V2 zelfs het syntactische karakter van de verplaatsing van het werkwoord ter discussie stellen (Anderson 1993, Chomsky 2001).

Ik stel voor in de volgende paragraaf eerst vier perioden in de beschrijving van het V2-patroon te onderscheiden:

- (8) a de voor-generatieve periode (Paardekooper 1961)
b de vroeg-generatieve periode (Den Besten 1977, Koster 1975, Weerman 1989)
c de vroeg-minimalistische periode (Travis 1989, Zwart 1993)

d de huidige periode (Chomsky 2001)

In paragraaf 3 bespreek ik dan de wisselwerking tussen de in deze perioden gegeven beschrijvingen en (theoretische gemotiveerde) verklaringen van het V2-patroon. In de slotparagraaf geef ik een persoonlijke visie op hoe het verder zou kunnen gaan.

2 Perioden

2.1 De voor-generatieve periode: de identificatie van werkwoord en voegwoord

Paardekooper (1961) z'n beknopte beschrijving van het V2-patroon dwingt nog altijd bewondering af (voor een uitgebreid overzicht van pre-structuralistische visies op de plaatsing van het werkwoord in de Germaanse talen, zie Scaglione 1981; voor Wackernagel, zie paragraaf 4). Paardekooper laat zien dat "de plaatsingsmogelijkheden van het onderwerp t.o.v. het [finiete werkwoord] (altans bij inversie) precies gelijk zijn aan die van het onderwerp t.o.v. het [voegwoord]. Syntactisch zijn [het finiete werkwoord] en [het voegwoord] dus heel na verwant."

Het argument van Paardekooper is er één van syntactische distributie: het patroon in (9) met inversie (eigenlijk V1, zie boven) wordt herhaald in (10) met het voegwoord:

- (9) a *werk* je daarom morgen erg hard
b * *werk* daarom je morgen erg hard
- (10) a *..als* je daarom morgen erg hard werkt
b * *..als* daarom je morgen erg hard werkt

Paardekooper concludeert hieruit dat het voegwoord, net als het finiete werkwoord, een *zinsdeel* moet zijn (1961:299). Hij observeert in één moeite door dat het voegwoord, net als het werkwoord, tijds- en modaliteitselementen vertoont (ibid).

Paardekooper roept in zijn korte artikel tenslotte het verschijnsel van voegwoordverbuiging (door Van Haeringen 1939, 1958 op de agenda gezet) in herinnering, dat opnieuw de verwantschap van voegwoord en vooropgeplaatst werkwoord accentueert (het voorbeeld is van het Leidse dialect):

- (11) a *Komme*_{PL} [die mense]_{PL} dan morgge weer
b *azze*_{PL} [die mense]_{PL} dan morgge weer *komme*_{PL}

Hier vertoont het vooropgeplaatste werkwoord op dezelfde wijze als het voegwoord congruentie met het subject. Paardekooper concludeert dan ook dat voegwoord en werkwoord niet alleen syntactisch, maar ook morfologisch verbonden zijn (1961:300).

Bijna alle elementen die we in latere analyses van het V2-patroon tegenkomen zijn hier reeds vertegenwoordigd. Het zinsdeel dat Paardekooper identificeert wordt in de vroeg-generatieve periode geïdentificeerd als *COMP*, en later als het functionele hoofd *C* (Chomsky 1985:5; vgl. Zwart 1994). De gelijke distributie van voegwoord en finiet werkwoord leidt tot de regel "V-to-C(omp)", en de voegwoordverbuiging zal in latere analyses een belangrijke rol spelen. Ten slotte loopt Paardekooper, waar hij het voegwoord een centrale rol toedicht in de morfologie van de zin, vooruit op de meeste recente stadia van het minimalistische programma (Chomsky 1993 en later), waarin *C* het enige actieve functionele element genoemd wordt (Chomsky 2005).

We zullen in de volgende paragrafen zien dat de inzichten van Paardekooper in grote lijnen ongewijzigd overgedragen zijn tot op de huidige dag. De ontwikkelingen zitten hem dan ook niet in de beschrijving of analyse van de verschijnselen, maar in de manier waarop de analyse wordt ingepast in het theoretisch kader van het moment.

2.2 De vroeg-generatieve periode: regels

De (transformationeel-) generatieve grammatica analyseert zinnen als de output van een reeks operaties (regels) die verzamelingen elementen (woorden, woordgroepen) combineren tot constituentstructuren. Het geheel van die operaties, alsook de output zelf, noemen we een afleiding of *derivatie*. Dit leidde tot allerlei vragen over de aard van de regels en derivaties, en tegen deze achtergrond moeten we het werk van Koster en Den Besten uit de jaren '70 zien.

De asymmetrie tussen hoofd- en bijzinnen in talen als het Nederlands (zie (12)) leidt dan tot de vraag welk van de twee van de ander is afgeleid.

- (12) a hoofdzin De man *slaat* de hond
b bijzin ..dat de man de hond *slaat*

Deze vraag had ook een descriptief-typologische dimensie: de gedachte is dan dat de afgeleide variant een minder getrouw beeld geeft van de woordordetypologie van een taal. Kortom, als de bijzin (12b) is afgeleid van de hoofdzin (12a), dan leidt dat tot een karakterisering van het Nederlands als VO-taal (waarbij het werkwoord V aan zijn object O voorafgaat), en als de hoofdzin (12a) is afgeleid van de bijzin (12b) zou het Nederlands als OV-taal aangemerkt moeten worden. Als we dus weten hoe de regel eruit ziet die voor de plaatsing van het werkwoord zorgt, weten we ook of het Nederlands een VO-taal of een OV-taal is (een discussie die rond 1970 wijd en zijd gevoerd werd, ook in Duitsland; vgl. Kooij 1973).

Deze typologische kwestie werd definitief opgelost door Koster (1975), die vaststelde dat de grammatica eenvoudiger geschreven kan worden als we de hoofdzinsvolgorde afleiden van de bijzinsvolgorde via een vooropplaatsing van het werkwoord. Voor een bespreking van de argumenten ontbreekt hier de ruimte.¹ Hier is vooral van belang dat de redenering die Koster volgt cruciaal betrekking heeft op de vraag naar de hoogst haalbare eenvoud in de formulering van zowel de regels als de derivatie als geheel (bijv. 1975:117-118).

Minder bekend is Koster's concrete voorstel voor de V2-regel (dat spoedig door dat van Den Besten 1977 in de schaduw gesteld zou worden). We kunnen de regel als volgt weergeven (vgl. Koster 1975:128; de transformatie is in essentie die van Bach 1962:209):

- (13) COMP_{[s} X ... X V] → COMP_{[s} V X ... X]

De COMP-positie in (13) is (in hoofdzinnen) gereserveerd voor het eerste zinsdeel (subject, topic, vraagwoordgroep, etc.), en het werkwoord wordt verplaatst naar de linkerkant van het complement van COMP.

Het element COMP was in deze tijd nog een ongeanalyseerde categorie die verschillende elementen kon bevatten, met name het voegwoord en het eerste zinsdeel. Pas in *Barriers* (Chomsky 1986) werd een onderscheid gemaakt tussen een specificeerder- en een hoofdpositie in COMP (die vanaf toen CP, Complementizer Phrase, heette), waarbij het voegwoord de hoofdpositie innam. Koster's analyse suggereert dat het werkwoord feitelijk in een lagere hoofdpositie terechtkomt, zoals voorgesteld door Travis (1984), waarover later meer.

Den Besten (1977) sluit aan bij Koster waar het de relatie tussen de hoofd- en bijzin betreft, maar formuleert de V2-regel als een verplaatsing van het werkwoord naar de COMP-positie. Zijn argumenten (1989:25f) zijn dezelfde als die van Paardekooper (1961), gebaseerd op de distributie van het voegwoord en het werkwoord ten opzichte van elementen die er onmiddellijk op volgen. Den Besten (1989:25) merkt net als Paardekooper (1961:296) op dat deze argumenten slechts betrekking hebben op het werkwoord in inversieconstructies, maar net als bij Koster vormt de eenvoud van de grammatica de scherprechter:

...the superiority of a grammar of Dutch that accounts for all verb preposings by means of one rule that moves the finite verb from a VP-final position (...) to one specified position in COMP, is evident (1989:25)

In zijn GLOW-lezing van 1978 voegde Den Besten een belangrijke dimensie aan de analyse toe (zie hiervoor Den Besten 1989:88ev en ook Den Besten's commentaar op dit artikel). Als het werkwoord naar de positie van het voegwoord verplaatst wordt, moeten de twee iets gemeen hebben. Den Besten observeert dan dat het voegwoord, net als het finiete werkwoord, geassocieerd kan worden met tempus (tense) (zoals ook Paardekooper al geconcludeerd had). Dit maakt het mogelijk V2 te beschrijven als de verplaatsing van tijdskenmerken, d.w.z. 'Move Tense'; vgl. ook Evers (1982:16-17) en Koeneman (2000).

Door het werk van Koster en Den Besten ontstond er in de tweede helft van de jaren '70 een consensus over de afleiding van het V2-patroon:

- (14) a het finiete werkwoord heeft een basispositie rechts in de VP (OV-structuur)
b in de hoofdzin verplaatst het finiete werkwoord zich naar C(omp)
c één constituent verplaatst zich naar de positie links van het finiete werkwoord

2.3 De vroeg-minimalistische periode: triggers

In de jaren '80 bleef de in (14) geschetste afleiding van het V2-patroon algemeen aanvaard. Belangrijke studies op het gebied van V2, zoals Weerman (1989) en Vikner (1991) tornden niet aan wat nu de standaard-analyse genoemd werd. De aandacht verschoof naar de vraag hoe de diverse stappen in de afleiding gemotiveerd konden worden: wat is de 'trigger' voor V2?

In deze periode van de generatieve grammatica (de 'Regeer- en Bindtheorie', of beter: het Principes-en-Parameterskader) was het concept 'transformatie' losgelaten: verplaatsingen zijn in principe vrij ('Move α '), en de beschrijving ervan dient in 'constructievrije' termen te geschieden (d.w.z. termen die niet refereren aan de constructie zelf; Chomsky 1981). De grammatica bestaat uit een aantal modules die algemene eisen stellen aan het resultaat van de derivatie: met name moet dit resultaat op alle onderdelen interpreteerbaar zijn. De modules hebben betrekking op de grammaticale kenmerken van de onderdelen van een zin: naamval, thematische rol, semantisch bereik, morfologische kenmerken, woordgroepsstructuur, etc. Algemene economieprincipes perken de mogelijkheden in. In de praktijk komt een en ander er op neer dat elke verplaatsing, hoewel in principe vrij, toch een aanleiding moet hebben, d.w.z. nodig moet worden geacht met het oog op het licentiëren van grammaticale kenmerken.

Toegepast op het V2-patroon bracht de nieuwe benadering geen onmiddellijk succes. Vikner (1991:51-64) bespreekt de diverse voorstellen, maar kan niet tot een eenduidige trigger voor V2 besluiten (vgl. ook Anderson 1993:91). Het probleem werd aanmerkelijk vergroot doordat nieuwe opvattingen over de structuur van de zin gestalte kregen (met name

in Chomsky 1986), waardoor de vanzelfsprekendheid van de regel ‘V-naar-C’ kwam te vervallen (zie ook het Naschrift bij dit artikel).

In Chomsky (1986) worden diverse ideeën over de structuur van de zin bijeengebracht in een eenvoudige en aantrekkelijke synthese die nu nog algemeen als juist beschouwd wordt. Het komt erop neer dat de structuur van woordgroepen (de X-bar-theorie) ook toegepast wordt op de zinsinitiale categorie COMP en z’n complement S (voor ‘sentence’). Een en ander werd mogelijk gemaakt doordat de inflectionele kenmerken voor tempus en/of congruentie geïdentificeerd werden als het hoofd van S, waardoor S een regelmatige structuur werd bestaande uit een hoofd (Infl), een complement (de VP) en een specificerder (het subject). S is dan een Inflection Phrase (IP), nu veelal TP genoemd (Tense Phrase). Het ligt dan voor de hand ook COMP te heranalyseren als CP, met een hoofd (het voegwoord), een complement (IP) en een specificerder (de plaats voor het eerste zinsdeel) (zie Zwart 1994 voor een schets van deze ideeëngeschiedenis).²

De consequentie voor de V2-analyse was Chomsky (1986:5-6) onmiddellijk duidelijk. De verplaatsingen (14b) en (14c) hebben betrekking op twee verschillende posities: het werkwoord gaat naar C, het eerste zinsdeel naar de specificerder van CP. Wat betekent dat voor de vraag naar de triggers voor verplaatsing?

Het Paardekooperiaanse idee dat het voegwoord een tijdselement is kan niet direct tot een verklaring voor V-naar-C leiden. Immers, de structuur heeft nu een aangewezen element waar de tijdskenmerken gegenereerd worden: T/Infl. Als werkwoordsverplaatsing tot doel heeft het werkwoord met z’n tijdskenmerken te verenigen, dan kan ook volstaan worden met een verplaatsing naar Infl.

Dit probleem kon omzeild worden door vol te houden dat het Nederlands geen Infl heeft (Weerman 1989), of dat Infl in het Nederlands rechts staat (zodat IP naar het model van de VP hoofdfinaal is; Hoekstra en Marác 1989). Beide oplossingen zijn niet sluitend, zoals men zal zien. Als Infl rechts staat is de verplaatsing van Infl naar C die dan moet worden aangenomen ongemotiveerd: immers, V is al met z’n tijdskenmerken verenigd in Infl. Als het Nederlands geen Infl heeft roept dat de nodige vragen met een meta-karakter op: het Nederlands heeft net als andere talen duidelijk de beschikking over tijds- en congruentiekenmerken, waarom dan niet de algemene analyse die daarvoor in het leven geroepen is (de IP-structuur) van toepassing geacht op het Nederlands?

Een tweede probleem dat met triggers voor verplaatsing in de nieuwe structuur samenhang heeft betrekking op de vooropplaatsing van een constituent naar Spec,CP (stap 14c). Voor niet-subjecten is deze vooropplaatsing goed te motiveren: de Spec,CP-positie is (ook in de analyse van andere talen) de aangewezen plaats voor de uitdrukking van bereikdragende elementen zoals vraagwoordgroepen, topics, en dergelijke. Maar het is niet de “structurele subjectspositie”, want als zodanig is nu juist de specificerderpositie van IP gedefinieerd. Voor de verplaatsing van het subject naar Spec,CP (onderdeel van stap (14a)) was geen trigger voorhanden.

Dit tweede probleem wordt nog versterkt doordat moeilijk kon worden volgehouden dat het Nederlands de aangewezen subjectspositie Spec,IP niet had. Juist Paardekoopers observaties ten aanzien van de parallel tussen bijzinnen en inversiezinnen laten zien dat het subject in het Nederlands adjacent is aan de C-positie:

- (9) a *werk* je daarom morgen erg hard
- b * *werk* daarom je morgen erg hard
- (10) a *..als* je daarom morgen erg hard werkt
- b * *..als* daarom je morgen erg hard werkt

Aangenomen dat bijwoorden zich buiten de VP bevinden (zoals toen en nu standaard was), leiden deze gegevens onmiddellijk tot de conclusie dat het Nederlands beschikt over een subjectpositie tussen C en VP, nl. Spec,IP.

Eén en ander suggereert dus een andere analyse, die de volgende onderdelen bevat:

- (15) a het finiete werkwoord heeft een basispositie rechts in de VP (= (14a))
- b het subject wordt gerealiseerd in Spec,IP
- c topics/vraagwoorden worden verplaatst naar Spec,CP
- d het finiete werkwoord verplaatst zich in hoofdzinnen naar Infl, en naar C als Spec,CP gevuld is

Dit is de analyse die voorgesteld wordt in Travis (1984, 1991), een tamelijk rechtstreekse implementatie van de nieuwe zinsstructuur van Chomsky (1986). De analyse van Travis (1984) kent aan subjecten in hoofdzinnen met en zonder inversie een uniforme positie toe (Spec,IP). Topics en vraagwoordgroepen hebben ook een vaste positie (Spec,CP). Het werkwoord verplaatst zich naar het hoofd van de projectie waarvan de specificieerderpositie gevuld is. Deze verplaatsing motiveert Travis als een effect van het Empty Category Principle (ECP), dat afdwingt dat lege plaatsen ofwel gelicentieerd ofwel gevuld worden.

De analyse van Travis vond in de jaren '80 geen weerklank (zie Schwartz en Vikner 1989 en Vikner en Schwartz 1996 voor kritische besprekingen), en werd weer nieuw leven ingeblazen in het begin van de jaren '90, eerst nog in het vertrouwde Principes-en-Parameterskader (vgl. Zwart 1991), en later in het kader van het Minimalistische Programma, het volgende stadium in de ontwikkeling van de generatieve grammatica (Chomsky 1993; zie ook Zwart 1993, 1996).

Het belangrijkste probleem van de Travis/Zwart-analyse was dat men zou verwachten dat het finiete werkwoord in bijzinnen ook in de Infl-positie gerealiseerd zou worden. Dit gebeurt bijvoorbeeld wel in het IJslands en het Jiddisch, waarom dan niet in het Nederlands (en Duits en Fries)? Voor Travis (1984) volgde dit uit haar toepassing van het ECP op hoofden: in bijzinnen licentieert het voegwoord de Infl-positie (via de regeerrelatie). Voor Zwart (1993) speelde het ECP als verklaringsprincipe geen rol, maar het gegeven dat C en Infl complementair zijn (zodat maar één van beide gevuld hoeft te zijn) verklaarde hij uit de trigger voor de werkwoordsverplaatsing zelf: de kenmerken van Infl (Agr, om precies te zijn) kunnen op twee manieren gelicentieerd worden, nl. door verplaatsing van Infl naar C, en door verplaatsing van V naar Infl. Is C aanwezig dan vindt in de regel verplaatsing van Infl naar C plaats (waar het niet plaatsvindt krijg je ingebedde V2), is C afwezig dan moet het werkwoord zich wel naar Infl verplaatsen. Is C aanwezig maar niet gevuld door een voegwoord, dan moet het werkwoord zich ook verplaatsen, eerst naar Infl en vandaar naar C.

Evidentie voor de verplaatsing van de kenmerken van Infl naar C zag Zwart in het reeds door Paardekooper in dit verband gesignaleerde verschijnsel van voegwoordverbuiging (zie (11)). De morfologie op het voegwoord (*azze* in (11b)) is dan een uitspelling van de congruentiekenmerken die oorspronkelijk onderdeel waren van Infl, maar door de verplaatsing op C terechtgekomen zijn.

3.3 De huidige periode: V2 als 'fonologie'

Het minimalistische programma is een sterk uitgekledde variant van de generatieve grammatica. De afleiding van de zin geschiedt door één enkele operatie die recursief wordt toegepast. Deze operatie ('Merge') heeft als input twee elementen en als output een verzameling bestaande uit die twee elementen; deze verzameling vormt een constituent. De

syntaxis houdt zich niet bezig met de klankvorm van die verzameling, en ook niet met z'n betekenis. Klank en betekenis worden aan verzamelingen toegekend in twee aparte 'interface-componenten'. De syntaxis (Merge) heeft geen ander doel dan een uiting te construeren die volledig interpreteerbaar is voor de klank- en betekenis-interfaces.

Chomsky (2001) stelt zich nu de vraag hoe we in dit verband werkwoordsverplaatsing moeten beschouwen. Hij suggereert (p. 37ev) dat hoofdverplaatsing, uitzonderingen daargelaten, feitelijk geen rol speelt in de syntaxis, met name omdat het verplaatsen van een hoofd (bijv. een werkwoord) geen semantisch effect sorteert. Chomsky maakt dus een onderscheid tussen verplaatsingen die wel afgedwongen worden door de semantiek (zoals vraagwoordverplaatsing) en verplaatsingen die feitelijk loze herordeningen zijn. De laatste categorie valt dan buiten de syntaxis in de engst mogelijke zin, en wordt daarom gerekend tot de fonologie (in de ruimst mogelijke zin).

Deze radicale koerswijziging ten aanzien van de status van hoofdverplaatsing heeft niet onmiddellijk tot een concrete analyse van het V2-patroon geleid. Mijn indruk is dat het argument dat V2 niet bijdraagt aan de semantiek algemeen als valide wordt beschouwd (maar zie Lechner 2005, Meinunger 2006). Aan de andere kant is de gedachte dat in het klankinterface *willekeurige* herordeningen plaats kunnen vinden onaantrekkelijk. In een reactie op Chomsky's ideeën over hoofdverplaatsing probeert Zwart (2001) aan te tonen dat we voor de beschrijving van de distributie van werkwoorden moeten refereren aan de veronderstelde hoofden in de *syntactische* structuur. Dit vanwege de bruikbaarheid van een regel van het type:

(16) Vul het hoogste hoofd (in een relevant domein).

Deze regel kan generaliseren over normale V2-verschijnselen, maar ook over excentrieke gevallen zoals die in (17), uit het Fries, waar een infinitief (*helje*) verplaatsing ondergaat:

(17) De plysje soe by him komme en *helje* him op
'De politie zou bij hem komen en hem ophalen.' (Hoekstra 1997:31)

De gedachte zou dan zijn dat *en*, als nevenschikkend voegwoord, geen relatie aangaat met Infl, dat dan gevuld moet worden door *helje* involge (16), ook al is *helje* een niet-finitief werkwoord.

Chomsky's idee over hoofdverplaatsing als onderdeel van de 'fonologie' is mogelijk geïnspireerd door Anderson (1993), die beargumenteert dat V2 lange tijd ten onrechte als het domein van de syntaxis is beschouwd. Alleen stelt Anderson dat de plaatsing van het werkwoord begrepen moet worden als een onderdeel van de morfologie. Onder 'morfologie' verstaat Anderson hier het proces van uitspelling van morfologische kenmerken op de eindknopen van een woordgroep. De V2-regel van Anderson luidt als volgt (Anderson 1993:88; mijn parafrase):

(18) Realiseer de tijds- en congruentiekenmerken direct links van het complement van het eerste zinsdeel.

Aangezien in talen als het Nederlands de tijds- en congruentiekenmerken onlosmakelijk verbonden zijn met het finiete werkwoord, komt de regel in (18) er op neer dat het werkwoord in de tweede positie moet staan.

Anders dan Chomsky (2001) refereert het voorstel van Anderson wel aan de syntactische structuur: de plaatsing van het werkwoord is namelijk gevoelig voor de verdeling van de zin

in twee constituenten, het eerste zinsdeel en z'n complement. Op deze manier wordt werkwoordsplaatsing een onderdeel van de morfologie en niet zozeer van de fonologie (maar gegeven de in het minimalisme algemeen gehuldigde opvatting dat morfologie een tussenstadium vormt tussen de syntaxis en het klankinterface komt dit in wezen op hetzelfde neer).

In deze termen heeft ook Zwart (2005) een poging gedaan V2 te herinterpreteren. Zwart stelt hier voor dat Merge automatisch een afhankelijkheidsrelatie creëert, en wel zodanig dat een constituent altijd de afhankelijke is van z'n zuster, de specificerder. Net als Anderson (1993) wijst Zwart er op dat deze afhankelijkheid uitgedrukt kan worden in meerdere kenmerken en op meerdere wijzen. Bijvoorbeeld, als de specificerder het subject is, dan kunnen we de congruentie van het werkwoord dat zich in de zuster van het subject bevindt beschouwen als een uitdrukking van de afhankelijkheidsrelatie tussen het subject en z'n zuster. De uitdrukking van afhankelijkheid is dus altijd getrap, want de zuster van het subject kan zelf niets uitdrukken, is daarvoor afhankelijk van z'n eindknopen (waaronder het werkwoord). Een regel als die van Anderson in (18) kan dan opgevat worden als een *functie* van Merge, in die zin dat het werkwoord (de drager van de relevante morfologie) gerealiseerd moet worden aan de linkerkant van het afhankelijke element (de zuster van het subject).³ Mutatis mutandis kan deze analyse van toepassing geacht worden op alle V2-configuraties.

Argumenten dat dit de juiste visie op V2 is, zijn moeilijk te geven, maar Zwart presenteert wel een aantal verschijnselen die in de V2-discussies tot dan toe geen rol gespeeld hadden, maar die nu op een consistente manier beschreven kunnen worden. Eén daarvan is het verschijnsel van de herhalingsconstructie, waarin een dubbele V2 lijkt op te treden (vgl. De Vries 1910-1911, hoofdstuk 5):

- (19) Dan *was* je tegenstander *was* neer
(Jules Deelder, *The Dutch Windmill*, p. 93)

Dit kan nu zo beschreven worden dat er sprake is van twee afhankelijkheden (twee door Merge gecreëerde paren):

- (20) a < dan, [je tegenstander neer was] >
b < [je tegenstander], [neer was] >

Deze twee afhankelijkheidsrelaties bestaan in elke inversieconstructie waarbij iets vooropgeplaatst is. Het bijzondere van de herhalingsconstructie is dan dat beide afhankelijkheidsrelaties morfologisch uitgedrukt worden door middel van de plaats van het werkwoord aan de linkerrand van het afhankelijke element.

3 De wisselwerking met de theorie

Wij hebben in de vorige paragraaf al kunnen opmerken hoe de beschrijving van het V2-patroon afhankelijk is van de theoretische inzichten en wenselijkheden van het moment. De argumentatie heeft dan betrekking op de wijze waarop een analyse past binnen de theorie zoals die ons op dat moment als juist voorkomt. Die theorie ontwikkelt zich steeds, en daarmee veranderen ook de evaluatiecriteria. Onvermijdelijk is, dat niet iedereen in gelijke mate veranderingen in het theoretisch kader accepteert, wat naar mijn mening een groot deel van de verschillen in inzichten verklaart.

In deze paragraaf bespreek ik deze wisselwerking tussen de analyse van het feitenpatroon

en de appreciatie van het theoretisch kader wat uitgebreider, waarbij ik me beperk tot drie thema's, verdeeld over de komende subparagrafen:

- (21) a het eenvoudscriterium
- b de rol van de morfologie
- c het model van de grammatica

3.1 *Het eenvoudscriterium*

Ook in de grammatica is eenvoud veelal kenmerk van het ware. Paardekooper (1961) z'n observaties dwingen tot de conclusie dat het voegwoord en het werkwoord in inversieconstructies in wezen één zijn, wat leidt tot de identificatie van de grammaticale kenmerken (met name tempus) die de twee categorieën verenigen.

In de generatieve grammatica leidde eenvoud aanvankelijk tot de eis dat de verzameling mogelijke zinnen met zo min mogelijk regels afgeleid moest kunnen worden. Dit criterium wordt door Koster (1975) expliciet aangeroepen in zijn redenering ten aanzien van de typologische status van het Nederlands: immers, het afleiden van de hoofdzinsvolgorde uit die van de bijzin vereist maar één regel, 'Verplaats het werkwoord', terwijl de omgekeerde afleiding naast werkwoordsverplaatsing ook in partikelverplaatsing moet voorzien (zie noot 1). Den Besten (1977) hanteert, zoals we gezien hebben, het eenvoudsargument om uit de overeenkomst tussen voegwoord en finiet werkwoord in inversieconstructies (d.w.z. de Paardekooperfeiten) te concluderen dat het finiete werkwoord (in hoofdzinnen, d.w.z. daar waar het kan) *altijd* naar de voegwoordpositie COMP verplaatst wordt.

In de periode van de Regeer- en Bindtheorie (1981-1991) bleef het eenvoudscriterium onverminderd van kracht, maar de parameters waren veranderd. Het *aantal* regels kon niet langer een rol spelen, aangezien transformatieregels voor specifieke constructies waren afgeschaft. Elke verplaatsing werd voortaan beschreven aan de hand van één algemene verplaatsingoperatie 'Move α '. Het criterium moest dus niet langer betrekking hebben op het *aantal* operaties, maar op de *legitimitéit* van elke operatie. Met andere woorden, zolang elke werkwoordsverplaatsing maar goed gemotiveerd was (binnen het systeem van de grammatica), was er in principe geen limiet aan het aantal werkwoordsverplaatsingen. Concreet betekende dat dat een grammatica waarin elke V2-volgorde teruggevoerd werd tot een verplaatsing van V-naar-C niet langer superieur was aan één waarin het werkwoord per constructie een verschillende landingsplaats opzoekt.

Omgekeerd leidde de nieuwe opzet van de theorie tot de eis dat operaties die voorheen voor lief genomen waren (zoals de verplaatsing van een willekeurige woordgroep naar de eerste zinspositie) nu ook principieel verklaard moesten worden. Met name voor de verplaatsing van het subject naar Spec,CP (een noodzakelijk onderdeel van de afleiding van subjectsinitiële hoofdzinnen als (1d) onder de V-naar-C analyse) moest nu een trigger gevonden worden. En hoewel hiervoor natuurlijk wel voorstellen gedaan werden (bijv. Rizzi 1990:383), opende een en ander toch de deur voor een alternatieve analyse zoals die van Travis (1984).

Over de triggers voor verplaatsing zullen we meer te zeggen hebben in de volgende subparagraaf. Hier wil ik nog een andere ontwikkeling in de theorie signaleren die evenzeer betrekking heeft op het eenvoudscriterium, en die niet zonder gevolgen kon blijven voor de beschrijving van het V2-patroon. We zien namelijk in de Regeer- en Bindperiode de opvattingen over de structuur van de zin een belangrijke wijziging ondergaan.

In de vroeg-generatieve periode was de structuur die aan zinnen werd toegekend betrekkelijk plat. In het model van Chomsky (1957) was een transformatie niet zozeer een

manipulatie van structuur, alswel één van lineaire volgorde. Gedetailleerde studies naar de gelaagdheid van de structuur ontbraken niet (o.a. Daalder en Blom 1976, Jackendoff 1977), maar voor een verrijkende conclusie als die van Kayne (1984) dat syntactische structuur onveranderlijk binair vertakt, was het te vroeg.

Wat hierbij een belangrijke rol speelde was de status van de functionele categorieën. Pas in de Regeer- en Bindperiode werden deze gezien als functionele hoofden, die een reguliere woordgroepsstructuur projecteerden. Daarvóór waren COMP en het complex van kenmerken die relevant zijn voor de werkwoordsinflectie (Infl/Aux) amorfe categorieën die de zin als geheel een exocentrisch (hoofdloos) karakter gaven. De toepassing van de uniforme woordgroepsstructuur op alle syntactische categorieën leidde tot een belangrijke vereenvoudiging, aangezien elk onderdeel van de zin nu dezelfde eenvoudige substructuur bezat (zie ook noot 2). Het recursieve karakter van de grammatica maakte nu dat de boomstructuur van de zin ogenschijnlijk explosief gegroeid was, wat leidde tot scepsis ten aanzien van de realiteit van bepaalde onderdelen van de structuur (zoals bijv. Infl in Weerman 1989). We zien hier dat het eenvoudscriterium tot verschillende uitkomsten kan leiden: een kleinere, minder regelmatige structuur dan wel een grotere, regelmatige structuur.

De beschrijving van V2 werd er door de uitgebreidere structuur niet eenvoudiger op. De tendens om elke functionele categorie een eigen woordgroep te laten projecteren leidde tot een opsplitsing van de CP en de IP in een veelheid van functionele categorieën. De gelaagdheid van de CP werd beargumenteerd in Müller en Sternefeld (1993), Hoekstra en Zwart (1994), en uiteindelijk Rizzi (1997); in plaats van een enkele categorie C wordt in deze analyses onderscheid gemaakt tussen de categorieën [zinstype], [topic], en [focus], onder andere. De gelaagdheid van de IP werd beargumenteerd in Pollock (1989) en Chomsky (1991); hier werd het Infl-complex opgesplitst in een [tempus]-element T en congruentie-elementen voor het subject en het object (AgrS en AgrO). Daarnaast werd een plaats ingeruimd voor het element negatie (Neg) (Pollock 1989, Zanuttini 1991), voor aspect (Kayne 1989), en uiteindelijk voor een hele reeks adverbiale noties (Cinque 1997). Al deze ontwikkelingen maakten het bijzonder moeilijk om vol te houden dat het werkwoord naar één vaste positie verplaatst werd; sowieso was de vertrouwde eindbestemming van het werkwoord, COMP, opgeknipt in een groot aantal functionele hoofden, elk een kandidaat om het werkwoord te ontvangen.

Het eenvoudscriterium lijkt hier te schreeuwen om een ander soort benadering: liever dan te stellen dat het werkwoord zich altijd naar een (willekeurig gekozen) vaste functionele positie verplaatst, kunnen we veronderstellen dat het werkwoord altijd dezelfde *relatieve* positie inneemt, nl. die van de positie na de eerste constituent (Anderson 1993).

Een voor de hand liggende reactie op de explosief gegroeide zinsstructuur is te veronderstellen dat niet elke zin de universele zinsstructuur ten volle benut. De Universele Grammatica geeft ons als het ware een kaart van de zin, maar niet alle landen hoeven aangedaan te worden. De reactie binnen het minimalistische programma lijkt verder te gaan dan dat, als we tenminste Chomsky's werk als maatgevend mogen beschouwen. Het minimalisme wordt gekenmerkt door een sterke 'what you see is what you get'-inslag (de 'bare phrase structure' benadering, vgl. Chomsky 1995), en in bijv. Chomsky (2001) wordt enkel verwezen naar CP, TP, en vP (vP is in het minimalisme een VP met een transitief werkwoord). Daar staat tegenover dat Chomsky geen principieel bezwaar heeft tegen projecties met een oneindig aantal specificeerders. De syntaxis kent immers alleen maar de operatie Merge, en de module die over de woordgroepsstructuur waakt (de X-bar theorie) is uit de theorie verdwenen. (Binaire vertakking volgt nu uit het feit dat Merge niet meer dan twee elementen per keer combineert, opnieuw een functie van de eenvoudseis.)

Een nog radicalere reactie is die van Nilsen (2004), die pleit voor het loslaten van het

concept 'positie' in de beschrijving van de syntactische verschijnselen. De afleiding van een zin bestaat uit een in principe oneindig aantal toepassingen van de simpelst denkbare operatie, Merge. Wij kunnen in onze beschrijving van de verschijnselen alleen maar verwijzen naar de twee elementen die gemerged zijn, en hun onderlinge relatie; er is niet een absolute positie in cartografische termen waar die elementen gezegd kunnen worden zich te bevinden. De consequentie van deze opvatting voor de beschrijving van V2 is opnieuw dat de positie van het werkwoord beschreven moet worden in relatieve termen (vgl. Zwart 2004). De analyse van Koenenman (2000), waarbij een verbogen werkwoord niet door een van te voren gegeven structuur navigeert, maar juist door z'n verplaatsing functionele structuur genereert, is een vroege representant van deze meer flexibele benadering van V2.

3.2 De rol van de morfologie

Bij het zoeken naar een verklaring voor V2 zijn de gedachten veelal uitgegaan naar een trigger van morfologische aard. Reeds Paardekooper (1961) en Den Besten (vgl. Den Besten 1989:90) brachten de werkwoordsverplaatsing in verband met het tempus-kenmerk van het voegwoord (dan wel de voegwoordpositie). Dat ligt in de rede, temeer daar V2 (als we aan het Friese geval (17) voorbij mogen gaan) beperkt is tot finiete hoofdzinnen. Ook de afwezigheid van V2 in bijzinnen kan dan begrepen worden: daar worden de tijdskenmerken door het voegwoord uitgedrukt.

Toch valt er nog wel het een en ander te zeggen over de relatie tussen werkwoordsverplaatsing en morfologie. In dit verband kunnen we twee vraagstukken onderscheiden, die ik hier in de vorm van stellingen, die al of niet ondersteund kunnen worden, presenteer:

- (22) a de inflectie van het werkwoord wordt in een functioneel hoofd gegenereerd
b de inflectie van het werkwoord geeft aan in welke positie het werkwoord zich bevindt

In de vroeg-generatieve periode heerste de opvatting dat inflectiemorfemen apart van de werkwoordsstam gegenereerd werden, met name in het AUX-complex van Chomsky (1957:39), dat later met Infl aangeduid zou worden. Het werkwoord zelf bevindt zich uiteraard in de werkwoordsgroep (VP) en moet dus op enig moment met zijn inflectiemorfeem verenigd worden. Zo ligt het voor de hand om werkwoordsverplaatsing te zien als het middel om het werkwoord met zijn inflectiemorfeem te verenigen.

Maar er is meer aan de hand. Het Engelse finiete werkwoord is ook geïnfecteerd, maar algemeen werd en wordt aangenomen dat het Engelse werkwoord zich gewoon in de VP bevindt. Voor het Engels stelde Chomsky (1981) daarom voor dat niet het werkwoord, maar het morfeem verplaatsing ondergaat. Deze verplaatsing is enigszins verdacht, omdat hij niet, zoals andere verplaatsingen, omhoog gaat maar omlaag (d.w.z. het beginpunt van de verplaatsing wordt niet door het eindpunt ge-c-commandeerd; α c-commandeert β als β onderdeel is van de zuster van α), een probleem dat Chomsky niet bevredigend wist op te lossen (vgl. Chomsky 1991). Voor het Nederlands was dit probleem ook actueel, aangezien in de bijzin het finiete werkwoord ogenschijnlijk ook in de VP blijft.

Tegen deze achtergrond moeten we het voorstel van Hoekstra en Marácz (1989) zien, die de Infl-positie in het Nederlands, anders dan in het Engels, rechts van de VP plaatsen. Daardoor was het mogelijk te veronderstellen dat het finiete werkwoord in de bijzin niet in de VP zit, maar naar Infl verplaatst is om met zijn inflectiemorfeem verenigd te worden. Deze analyse is min of meer standaard geworden, getuige de behandeling van het V2 patroon in

bijv. Bennis (2000:95 e.v.), ook al betoogde Reuland (1990), in mijn ogen overtuigend, dat elke evidentie voor deze verplaatsing naar rechts ontbreekt.

Maar het probleem van het Engels bleef bestaan (en deed zich ook in andere talen voor, zoals de talen van het Scandinavische vasteland, vgl. Holmberg en Platzack 1995:74). In het minimalistische programma werd daarom afgestapt van het idee dat het inflectiemorfeem apart van het werkwoord gegenereerd moest zijn. In plaats daarvan wordt het werkwoord volledig geïnflecteerd in zijn basispositie gegenereerd, en zijn de functionele hoofden gedefinieerd als verzamelingen *kenmerken*. Deze kenmerken waren ook geassocieerd met de morfologie van het werkwoord, zodat de kenmerken dus dubbel gerepresenteerd waren. Om alles in goede banen te leiden moesten de betreffende kenmerken tegen elkaar gecheckt worden.

In de vroeg-minimalistische periode werden de kenmerken in de functionele hoofden voorzien van een meta-kenmerk 'strength' dat de belangrijke rol speelde van het uitdrukken van parametrische variatie. De gedachte was dat kenmerken van Infl in het Engels 'zwak' waren, maar in het Frans bijvoorbeeld 'sterk'; als gevolg hiervan was verplaatsing van het werkwoord (om de kenmerken te checken) in het Engels minder urgent dan in het Frans, zodanig dat in de afleiding van een Engelse zin de werkwoordsverplaatsing plaatsvond op een moment dat de klankcomponent de zin reeds verwerkt had ('coverte verplaatsing').

Dit begrippenkader gaf aanleiding tot nogal wat geknutsel (vgl. Zwart 1993), maar het liet de mogelijkheid open dat de relevante kenmerken in het Nederlands ook 'zwak' zijn, zodat het werkwoord in bijzinnen gerust in de VP kon blijven (een andere factor moest dan in het spel zijn om de verplaatsing in de hoofdzin af te dwingen).

In later minimalistisch werk (o.a. Chomsky 2001, Zwart 2006) is weer afstand genomen van het meta-kenmerk 'strength', maar blijft het idee dat de morfemen niet in functionele hoofden gegenereerd worden wel in stand. De relatie tussen het functionele hoofd en het inflectionele morfeem wordt daar beschreven in termen van de c-commandeerrelatie, dus als een standaard-afhankelijkheid.

Dit brengt ons op het tweede punt, de vraag of de vorm van het werkwoord iets zegt over de syntactische positie van het werkwoord. Uit de hierboven geschetste ontwikkeling kunnen we al concluderen dat het antwoord daarop ontkennend mag luiden. Niettemin is voor veel onderzoekers de gedachte dat een (rijk) geïnflecteerd werkwoord de positie van de met de inflectie corresponderende functionele kenmerken (dus: een functioneel hoofd) inneemt een belangrijke leidraad geweest (vgl. Solà 1996, Koenenman 2000). Het is nuttig dit hier te vermelden, aangezien deze gedachte aanleiding heeft gegeven tot een geheel nieuwe benadering van het verschijnsel V2, die de asymmetrie tussen hoofd- en bijzinnen als een illusie beschouwt.

De gedachte in de analyses waar ik hier op doel (te vinden in o.a. Kayne 1994:52, Hallmann 2000, Barbiers en Van Koppen 2006), is dat het finiete werkwoord zich in talen als het Nederlands altijd naar een functioneel hoofd F verplaatst (lager dan C), en dat de bijzinsvolgorde het resultaat is van een vooropplaatsing van de zuster van F (waar het werkwoord dus uit verdwenen is) naar de specificerder van F. De bijzin bestaat dan uit de volgende sequens:

(23) voegwoord — complement van F — F (=V)

Omdat het complement van F in deze analyse gedefinieerd is als datgene wat na verplaatsing van het werkwoord overblijft, wordt dit wel een 'remnant movement'-analyse van V2 genoemd.

Zelf niet overtuigd van het welslagen van deze benadering wil ik hier volstaan met te

constateren dat hij is ingegeven door een premisse die niet noodzakelijk correct is, nl. (22b).

3.3 *Het model van de grammatica*

Verschillende aspecten van de diverse V2-analyses houden rechtstreeks verband met het gehanteerde model van de grammatica.

Ten eerste is de plaats van de morfologie ten opzichte van de syntaxis van belang. Ruwweg zijn drie benaderingen te onderscheiden (waarbij ik onder ‘morfologie’ hier uitsluitend de inflectionele morfologie versta):

- (24) a morfologie als onderdeel van de syntaxis
- b morfologie voor de syntaxis
- c morfologie na de syntaxis

Opvatting (24a) gaf vorm aan de klassieke benaderingen van werkwoordsverplaatsing, waarbij de inflectionele morfemen apart van de werkwoordsstam gegenereerd werden. Omdat derivatieve morfologie in deze opvatting wèl onderdeel van het lexicon uitmaakt, wordt dit ook wel de ‘zwak-lexicalistische benadering’ genoemd.

Opvatting (24b) is dan de sterk-lexicalistische visie, waarin werkwoorden volledig geïnfecteerd de syntaxis binnenkomen. Werkwoordsverplaatsing staat dan in verband met de noodzaak de kenmerken die met de inflectionele morfologie geassocieerd zijn te verheffen naar een hogere positie in de zinsstructuur (hetzij om deze kenmerken te checken in functionele hoofd-posities, dan wel om ze de juiste bereikpositie te verschaffen).

Opvatting (24c) komt in verschillende vormen in de literatuur voor, maar men kan als verbindend element beschouwen het idee dat de *vorm* van de woorden er tijdens de syntactische afleiding niet toe doet. Binnen de syntactische component hebben we alleen te maken met kenmerken, die door syntactische operaties (Merge) al of niet gebundeld kunnen worden. De vorm van deze bundels kenmerken wordt uiteindelijk bepaald in de interface-component die zich met de klankvorm bezig houdt (aangezien de vorm er ook voor de betekenis niet toe doet), via een mechanisme dat door Halle en Marantz (1993:121-122) beschreven is: het systeem produceert de vorm die het best overeenkomt met de (waarden van de) kenmerken die worden aangeboden.

Deze laatste opvatting vinden we in de literatuur over V2 terug bij Zwart (1996, 2001), en in de literatuur over werkwoordsverplaatsing in zijn algemeenheid bij Bobaljik (1995). In Zwart (1996) bijvoorbeeld is de vorm van het voegwoord *azze* in (11b) het resultaat van de vereniging van de kenmerken van het voegwoord met de kenmerken voor subject-agreement; de morfologische component kiest dan, na de syntaxis, de vorm uit het voegwoordparadigma van het Leids die het best bij deze kenmerkenspecificatie past (*azze* is beter dan *as* omdat alleen *azze* het kenmerk [meervoud] uitdraagt). Zo is ook *komme* in (11a) te zien als een vereniging van kenmerken; dit is vooral van belang voor die dialecten die, zoals Van Haeringen (1958) bespreekt, een specifieke vorm voor het werkwoord in inversieconstructies hebben (die we dus kunnen analyseren als een vorm die het kenmerk [C] uitdrukt):

- (25) a *Dan speule wy*
- b *Wy speult*

Andere ontwikkelingen in het denken over het model van de grammatica dwingen tot een veel radicalere analyse van het V2-patroon. We hebben al gezien hoe de minimalistische opvatting dat de syntaxis in engere zin alleen de operatie Merge uitvoert, en dat die operatie

ten dienste moet staan van de interpretatie, er toe leidt dat niet alleen de morfologie, maar ook de syntaxis van V2 als onderdeel van de fonologische component gezien kan worden. Ik kom hier in de slotparagraaf op terug.

Ten slotte moet ik nog melding maken van een andere variant, die het V2-patroon beschrijft zonder gebruik te maken van het concept ‘hoofdverplaatsing’. We vinden uitwerkingen van dit idee in Koopman en Szabolcsi (2000), Nilsen (2002) en Müller (2004). Ook in deze analyses is sprake van ‘remnant movement’, maar dan omgekeerd: wat als werkwoordsverplaatsing oogt is in feite de verplaatsing van een VP waar alle overige elementen uit weggeplaatst zijn. De derivaties zijn tamelijk ingewikkeld, zodat ik hier met een verwijzing naar de literatuur volsta.

4 Perspectief

De gedachte dat V2 tot de fonologische component behoort heeft tot nu toe weinig waardering ontmoet. Anderson (1993) z’n poging om Wackernagel (1892) voor dit karretje te spannen komt op mij wat geforceerd over. Wackernagel’s lange artikel gaat in hoofdzaak over de plaatsing van clitics. Ten aanzien van de plaatsing van het finiete werkwoord komt hij slechts tot de conclusie dat de asymmetrie tussen hoofd- en bijzinsvolgorde er één van de alleroudste tijd is. Het gevolg daarvan is dat het oorzakelijk verband met de prosodie (door Delbrück 1878 voor het Sanskrit voorgesteld) niet empirisch kan worden bevestigd. Men moet immers veronderstellen dat het vertrouwde V2-patroon het gevolg is van een generalisatie over alle werkwoorden, betoond of onbetoond, waardoor harde voorspellingen niet meer te doen zijn. Zonder deze generalisatie zou men namelijk verwachten dat alleen één- en tweesyllabische werkwoorden in tweede positie zouden optreden (zoals de parallel met pronomina en partikels suggereert), of dat zwakbetoonde hulpwerkwoorden in de bijzin ook naar voren zouden geplaatst worden. Al deze tests zijn ons uit handen geslagen doordat het Germaans het verschil tussen hoofd- en bijzin veralgemeniseerd heeft.

Anderson ontleent aan Wackernagel slechts het idee dat er één theorie voor clitics en werkwoorden zou moeten bestaan, en anders dan bijv. vele auteurs in Halpern en Zwicky (1996) zoekt hij de parallelie niet in een syntactisch, maar in een morfologisch kader. In feite betreft het hier een uitwerking van een theorie van affixatie, die affixen niet ziet als morfemen maar als de output van een postsyntactische operatie (cf. (24c)). Een belangwekkende gedachte in deze theorie is dat een woordgroep die een bepaald kenmerk draagt dat kenmerk alleen maar kan uitdrukken via zijn eindknopen. De morfologie van een taal kan dus voorzien in verschillende uitspellingsmogelijkheden, en één daarvan kan zijn om het betreffende element links of rechts van de woordgroep te realiseren, ook als daar syntactisch geen positie voor is.

Teruggrijpend op het oude idee van Paardekooper (1961) dat het finiete werkwoord in V2-constructies gelijkgesteld moet worden aan z’n morfologische kenmerken (met name [tempus]), zouden we kunnen stellen dat de realisatie van [tempus] in V2-talen een functie is van het rechterlid van een door Merge gecreëerd paar elementen. De realisering aan de linkerkant van dat rechterlid, waardoor het V2-effect ontstaat (stap 4 in noot 3), is dan niet zozeer een syntactische als wel een morfologische eigenschap van de taal.

Deze gedachte lijkt mij gelukkiger dan die van Koster (2003), die voor V2/tempus een syntactische *positie* postuleert, die nu eenmaal niet in alle talen naspeurbaar is. De gedachte die Koster ontwikkelt vindt een voorganger in Evers (1982), wiens analyse in wezen de traditionele Den Besten/Koster-analyse is. In Evers’ functionele verklaring van de werkwoordsverplaatsing neemt het werkwoord, als tempusdragend element, de hoogste

positie in de zin in, waarna het V2-effect tot stand moet komen door een additionele verplaatsing naar de eerste zinspositie. Net zoals die laatste verplaatsing niet goed gemotiveerd is vanuit het tempus-verhaal, is ook de locatie van de tempuspositie in de analyse van Koster in wezen gestipuleerd. Wat ontbreekt, ook in de analyse van Anderson trouwens, is een diepe verklaring van de distributie van het kenmerk [tempus] over de elementen van de zinsstructuur.

Mijn eigen gedachte is dat een finiete hoofdzin een nexus is van een atemporeel element (het subject) met een element met temporele dimensie, zodat het kenmerk [tempus] een eigenschap moet zijn van de zuster van het subject. Als dat zo is, dan kan de gedachte dat V2 verklaard moet worden uit de eis dat een tempusdragend element bereik heeft over de zin als geheel alleen betrekking hebben op subjectsinitiële hoofdzinnen, en behoeft het algemene V2-patroon (i.e. inclusief (1a-c)) een aanvullende verklaring.

In dit verband zijn feiten uit de Nederlandse kindertaal, bij mijn weten het eerst besproken in Flikweert (1994), en onlangs weer in Barbiers en Koppen (2006), mogelijk van belang. De feiten laten zien dat kinderen gedurende langere tijd in inversieconstructies het verledentijds morfeem direct na het (pronominale) subject plaatsen:

(26) Wat hoor-ik-te jou zeggen ?

Vanuit het perspectief van Anderson (1993) kunnen we dit verschijnsel als volgt duiden. De constituent rechts van het subject is gemarkeerd met het kenmerk [tempus], en realiseert dit aan zijn linkerrand d.m.v. het morfeem *-te*. Het werkwoord zelf wordt gerealiseerd aan de linkerrand van de constituent rechts van het vraagwoord *wat*. Het is niet duidelijk welk kenmerk daarbij een rol speelt (de oude vraag naar de verklaring van V2), maar deze feiten suggereren dat [tempus] hierin niet van belang is.

Het is niet onaannemelijk dat prosodische factoren ook een rol spelen in die gevallen waar V2 uitblijft (vgl. Koopman 1995, Meinunger 2001). Met name bij complexe partikelwerkwoorden, maar ook in sommige andere constructies, is er geen geschikte V2-realiserende voorhanden:

(27) *heruitgeven*

- a Ze willen het boek heruitgeven
- b Ze hebben het boek heruitgegeven
- c * Ze geven het boek heruit
- d * Ze heruitgeven het boek

(28) *zo goed als ...*

- a Het is zo goed als verdwenen
- b Het verdween (*zo goed als)
- c Het (*zo goed als) verdween

Zoals Meinunger (2001) laat zien is althans (28) schijnbaar een prosodisch effect, aangezien toevoeging van een toon dragend element het geval corrigeert:

(29) Het verdween zo goed als volledig.

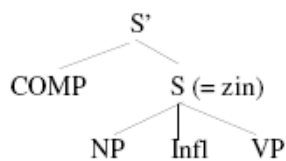
Hoe dit ook zij, de beschrijving van V2 is niet volledig als deze op zich onverwachte feiten niet op hun plaats vallen.

* Adres auteur: Faculteit der Letteren, Postbus 716, 9700 AS Groningen, e-mail: c.j.w.zwart@rug.nl. Dit artikel is geschreven voor de Eerste Dag van de Nederlandse Zinsbouw, Leiden, 26 oktober 2007. Ik dank de organisatoren Hans Broekhuis en Olaf Koeneman voor hun initiatief. Voor commentaar op een eerdere versie van dit artikel ben ik dank verschuldigd aan Hans den Besten en Jan Koster.

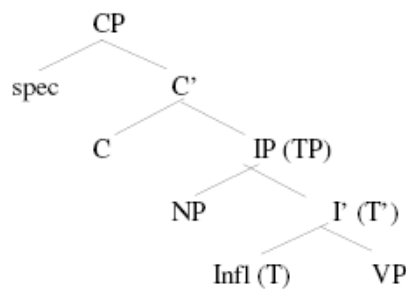
1. Eén van de argumenten van Koster had betrekking op de plaatsing van werkwoordspartikels zoals *op* in *opbellen*. Als we er vanuit gaan dat *opbellen* een lexicaal item is in het Nederlands, dan moet *op* ofwel de basispositie van het werkwoord aangeven, ofwel zelf verplaatst zijn (in hoofdzinnen, cf. *Ik bel hem op*). De hypothese dat de Nederlandse bijzinsvolgorde afgeleid is van de hoofdzinsvolgorde dwingt dan tot de formulering van een partikelplaatsingsregel die in alle zinstypen het partikel naar achteren in de zin doet verplaatsen. Onder de hypothese dat de hoofdzinsvolgorde afgeleid is van de bijzinsvolgorde kan die partikelverplaatsingsregel geheel achterwege blijven (het werkwoord ‘strandt’ dan het partikel in z’n basispositie). De ene derivatie vereist dus zowel werkwoordsverplaatsing als partikelverplaatsing, de andere alleen werkwoordsverplaatsing.

2. Een schets van de boomstructuurweergave van de zin vóór en na Chomsky (1986):

voor Chomsky 1986

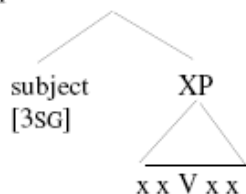

na Chomsky 1986

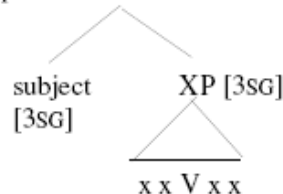

3. Ter illustratie: in stap 1 wordt het subject met z’n complement XP gecombineerd (‘Merge’); in stap 2 wordt XP aangemerkt als de afhankelijke van het subject, waardoor XP met het subject moet congrueren; in stap 3 wordt het werkwoord dat zich in XP bevindt aangewezen als het element dat de congruentiekenmerken uitdrukt; in stap 4 (V2) wordt het werkwoord binnen XP opnieuw geordend à la Anderson (1993).

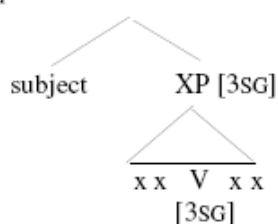
stap 1

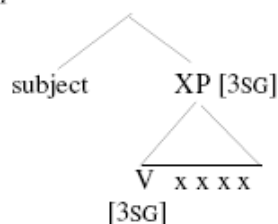
stap 2

stap 3

stap 4

Bibliografie

- Anderson, S. (1993).** Wackernagel's revenge: clitics, morphology, and the syntax of second position. *Language* 69, 68-98.
- Axel, K. (2007).** *Studies on Old High German syntax: left sentence periphery, verb placement and verb second*. Amsterdam: John Benjamins.
- Bach, E. (1962).** The order of elements in a transformational grammar of German. *Language* 38, 263-269.
- Barbiers, S. en M. van Koppen (2006).** Een plaats voor tijd in het middenveld van de Nederlandse zin. *Taal en tongval*, Themanummer 19, p. 24-39.
- Bennis, H. (2000).** *Syntaxis van het Nederlands*. Amsterdam: AUP.
- Besten, H. den (1977).** On the interaction of root transformations and lexical deletive rules. Ms., MIT/Universiteit van Amsterdam. In Den Besten (1989).
- Besten, H. den (1989).** *Studies in West-Germanic syntax*. Proefschrift KU Brabant.
- Bobaljik, J.D. (1995).** *Morphosyntax: the syntax of verbal inflection*. Proefschrift MIT.
- Chomsky, N. (1975).** *Syntactic structures*. Den Haag: Mouton.
- Chomsky, N. (1981).** *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Chomsky, N. (1986).** *Barriers*. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (1991).** Some notes on economy of derivation and representation. In R. Freidin, red., *Principles and parameters in comparative grammar*, p. 417-454. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (1993).** A minimalist program for linguistic theory. In K. Hale en S.J. Keyser, red., *The view from Building 20: essays in linguistics in honor of Sylvain Bromberger*, p. 1-52. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (1995).** Categories and transformations. In *The Minimalist Program*, p. 219-394. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (2001).** Derivation by phase. In M. Kenstowicz, red., *Ken Hale: a life in language*, p. 1-52. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (2005).** On phases. Ms., MIT.
- Cinque, G. (1997).** *Adverbs and functional heads*. New York: Oxford University Press.
- Daalder, S. en A. Blom (1976).** De structurele positie van reflexieve en reciproke pronomina. *Spektator* 5, 397-414.
- Delbrück, B. (1878).** *Syntaktische Forschungen III: die altindische Wortfolge aus dem Çatapathabrāmanan, a*. Halle an der Saale: Buchhandlung des Waisenhauses.
- Evers, A. (1982).** Twee functionele principes van de regel "Verschuif het werkwoord". *Glott* 5, 11-30.
- Flikweert, M. (1994).** *Wat hoor ik -te jou zeggen?* Over het verschijnsel van een pronomen tussen werkwoordsstam en flexie-morfeem, in kindertaal en enkele Nederlandse dialecten. Doctoraalscriptie, Universiteit Utrecht.
- Halle, M. en A. Marantz (1993).** Distributed Morphology and the pieces of inflection. In K. Hale en S.J. Keyser, red., *The view from Building 20: essays in linguistics in honor of Sylvain Bromberger*, p. 111-176. Cambridge: MIT Press.
- Hallmann, P. (2000).** Verb-final as a subcase of verb-second. *Proceedings of NELS 30*, 287-298.
- Halpern, A.L. en A.M. Zwicky, red. (1996).** *Approaching second: second position clitics and related phenomena*. Stanford: CSLI Publications.
- Hoekstra, E. en J.W. Zwart. (1994).** De structuur van de CP: functionele projecties voor topics en vraagwoorden in het Nederlands. *Spektator* 23, (191-212).

- Hoekstra, J. (1997).** *The syntax of infinitives in Frisian*. Proefschrift RU Groningen.
- Hoekstra, J. en L. Marác (1989).** On the position of inflection in West-Germanic. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 44, 75-88.
- Holmberg, A. en C. Platzack (1995).** *The role of inflection in Scandinavian syntax*. New York: Oxford University Press.
- Jackendoff, R. (1977).** *X'-syntax: a study of phrase structure*. Cambridge: MIT Press.
- Kayne, R.S. (1984).** *Connectedness and binary branching*. Dordrecht: Foris.
- Kayne, R.S. (1989).** Facets of Romance past participle agreement. In P. Benincà, red., *Dialect variation and the theory of grammar*, p. 85-103. Dordrecht: Foris.
- Kayne, R.S. (1994).** *The antisymmetry of syntax*. Cambridge: MIT.
- Koenenman, O. (2000).** *The flexible nature of verb movement*. Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Kooij, J. (1973).** *Is Nederlands een SOV-taal?* Amsterdam: Noord-Hollandsche Uitgeversmaatschappij.
- Koopman, H. (1995).** On verbs that fail to undergo verb second. *Linguistic Inquiry* 26, 139-163.
- Koopman, H. en A. Szabolcsi (2000).** *Verbal complexes*. Cambridge: MIT Press.
- Kosmeijer, W. (1986).** The status of the finite inflection in Icelandic and Swedish. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 26.
- Koster, J. (1975).** Dutch as an SOV language. *Linguistic Analysis* 1, 111-136.
- Koster, J. (2003).** All languages are tense-second. In J. Koster en H. van Riemsdijk, red., *Germania et alia: a linguistic Webschrift for Hans den Besten*. Groningen: Department of Linguistics.
[<http://www.let.rug.nl/koster/DenBesten/contents.htm>]
- Lechner, W. (2005).** Interpretive effects of head movement. Ms., Universität Tübingen.
- Meinunger, A. (2001).** Restrictions on verb raising. *Linguistic Inquiry* 32, 732-740.
- Meinunger, A. (2006).** Interface restrictions on verb second. *The Linguistic Review* 23 127-160.
- Müller, G. (2004).** Verb-second as vP-first. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 7, 179-234.
- Müller, G. en W. Sternefeld (1993).** Improper movement and unambiguous binding. *Linguistic Inquiry* 24, 461-507.
- Nilsen, Ø. (2002).** V2 and Holmberg's generalization. In C.J.W. Zwart en W. Abraham, red., *Studies in comparative Germanic syntax*, p. 151-173. Amsterdam: John Benjamins.
- Nilsen, Ø. (2004).** *Eliminating positions*. Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Paardekooper, P. (1961).** Persoonsvorm en voegwoord. *Nieuwe Taalgids* 54, 296-301.
- Pollock, J-Y. (1989).** Verb movement, Universal Grammar, and the structure of IP. *Linguistic Inquiry* 20, 365-424.
- Reuland, E. (1990).** Head movement and the relation between morphology and syntax. *Yearbook of Morphology* 3, 129-161.
- Rizzi, L. (1990).** Speculations on verb second. In J. Mascaró en M. Nespó, red., *Grammar in progress: Glow essays for Henk van Riemsdijk*, p. 375-386. Foris: Dordrecht.
- Rizzi, L. (1997).** The fine structure of the left periphery. In L. Haegeman, red., *Elements of grammar*, p. 281-337. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Scaglione, A. (1981).** *The theory of German word order from the Renaissance to the present*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Schwartz, B. en S. Vikner (1989).** All verb second clauses are CPs. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 43, 27-49.

- Solà, J. (1996).** Morphology and word order in Germanic languages. In W. Abraham, S.D. Epstein, H. Thráinsson, en C.J.W. Zwart, red., *Minimal ideas: syntactic studies in the minimalist framework*, p. 217-251. Amsterdam: John Benjamins.
- Tomaselli, A. (1990).** *La sintassi del verbo finito nelle lingue germaniche*. Padova: Unipress.
- Travis, L. (1984).** *Parameters and effects of word order variation*. Proefschrift MIT.
- Travis, L. de M. (1991).** Parameters of phrase structure and V2 phenomena. In R. Freidin, red., *Principles and parameters in comparative grammar*, p. 339-364. Cambridge: MIT Press.
- Van Haeringen, C.B. (1939).** Congruerende voegwoorden. *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde* 58, 161-176.
- Van Haeringen, C.B. (1958).** Vervoegde voegwoorden in het Oosten. *Driemaandelijksche bladen* 10, 115-124.
- Vikner, S. (1991).** *Verb movement and the licensing of NP-positions in the Germanic languages*. New York: Oxford University Press.
- Vikner, S. en B. Schwartz. (1996).** The verb always leaves IP in V2 clauses. In A. Belletti en L. Rizzi, red., *Parameters and functional heads: essays in comparative syntax*, p. 11-62. New York: Oxford University Press.
- Vries, W. de (1910-1911).** *Dysmelie: opmerkingen over syntaxis*. Groningen: Stedelijk Gymnasium.
- Wackernagel, J. (1892).** Über ein Gesetz der indogermanischen Wortstellung. *Indogermanische Forschungen* 1, 333-436.
- Weerman, F. (1989).** *The V2 conspiracy*. Dordrecht: Foris.
- Winkler, J. (1874).** *Algemeen Nederduitsch en Friesch dialecticon*. Den Haag: Martinus Nijhoff.
- Zanuttini, R. (1991).** *Syntactic properties of sentential negation: a comparative study of Romance languages*. Proefschrift University of Pennsylvania, Philadelphia.
- Zwart, C.J.W. (1991).** Clitics in Dutch: evidence for the position of Infl. *Groninger Arbeiten zur germanistischen Linguistik* 33, 71-92.
- Zwart, C.J.W. (1993).** *Dutch syntax: a minimalist approach*. Proefschrift RU Groningen.
- Zwart, C.J.W. (1994).** Het ontstaan van I' en C'. *Gramma/TTT* 3, 55-70.
- Zwart, C.J.W. (1996).** *Morphosyntax of verb movement: a minimalist approach to the syntax of Dutch*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Zwart, C.J.W. (2001).** Syntactic and phonological verb movement. *Syntax* 4, 34-62.
- Zwart, C.J.W. (2004).** Een dynamische structuur van de Nederlandse zin. *Tabu* 33, 55-71 en 151-172.
- Zwart, C.J.W. (2005).** Verb second as a function of Merge. In M. den Dikken en C.M. Tortora, red., *The function of function words and functional categories*, p. 11-40. Amsterdam: John Benjamins.
- Zwart, C.J.W. (2006).** Local agreement. In C. Boeckx, red., *Agreement systems*, p. 317-339. Amsterdam: John Benjamins.

Naschrift

Het commentaar van Hans den Besten op mijn schets van de geschiedenis van de V2-analyses bevat waardevolle aanvullingen. Den Besten geeft een zeldzaam inkijkje in het ontstaan van zijn baanbrekende artikel over verb second (Den Besten 1977). Hij tekent daarbij aan dat zijn analyse het resultaat is van een spanning tussen de twee impulsen van conformering en rebellie.

Ik denk dat dat een juiste weergave is van het proces van wetenschappelijke vooruitgang: een leidinggevend idee wordt als uitgangspunt genomen, maar de toepassing van dat idee in de analyse van concrete verschijnselen leidt tot nieuwe vragen en nieuwe antwoorden die de theorie verder vooruithelpen.

Mijn keuze voor de metafoor van de ‘speelbal’ ondertussen moet niet opgevat worden als de reflectie van een relativistische visie op wetenschappelijke kennis. Er is in mijn ogen wel degelijk sprake van een waarheid die wetenschappers op rationele wijze in kaart brengen. Dat analyses onderweg veranderen doet daar niets aan af. Wel is het bij het evalueren van een analyse van belang je rekenschap te geven van het theoretisch kader waarin de analyse gedacht is. Zo kan het ene moment de wenselijkheid van een algemene regel ‘Verplaats het werkwoord naar C’ ondubbelzinnig vaststaan, terwijl een volgend moment dezelfde regel als ongemotiveerd en ad hoc terzijde moet worden geschoven.

In de geschiedenis van de beschrijving van verb-second heeft zich zo’n ontwikkeling voorgedaan met betrekking tot de analyse van de subjectsinitiële hoofdzin. In de klassieke Den Besten-analyse gaat het werkwoord in alle typen hoofdzinnen naar de voegwoordpositie (C) (zie noot 2 voor de bijbehorende boomstructuur). In subjectsinitiële hoofdzinnen staat het subject derhalve in de specificeerderpositie die bij C hoort (Spec,CP). Is deze specificeerderpositie door een ander element (XP) ingenomen, dan is de volgorde XP—V—subject, en neemt het subject dus een andere positie dan Spec,CP in. Dit is dezelfde positie die het subject inneemt in bijzinnen: daar wordt de C-positie immers ingenomen door het voegwoord, onmiddellijk gevolgd door het subject (de Spec,CP-positie is dan in de regel leeg, en het werkwoord staat in zijn basispositie, V).

Het hele V2-patroon wordt zo aan de hand van één algemene regel (V-naar-C) beschreven. Omdat deze regel structuurbehoudend is (zie het commentaar van Den Besten) vormt hij een prachtige hoeksteen voor de beschrijving van de gehele Nederlandse syntaxis. Den Besten vraagt zich in zijn commentaar dan ook terecht af waarom in latere analyses (die van Travis 1984 en Zwart 1993) de algemene V-naar-C-regel weer werd losgelaten.

Het antwoord is eenvoudig. Rond 1980 kwam in generatieve kring de gedachte op dat de zin niet, zoals eerst gedacht, een exocentrische categorie was (d.w.z. een categorie zonder intern hoofd). Als hoofd van de zin werd gedacht aan Infl, het complex van functionele kenmerken die morfologisch gerealiseerd worden op het finiete werkwoord (onder andere persoon en getal). Deze kenmerken ontlenen hun waarde aan het subject, zodat een bijzondere relatie tussen Infl en het subject moest worden aangenomen. Eén en ander leidde tot de gedachte dat de specificeerderpositie van Infl als de *structurele subjectspositie* gezien moest worden. Een zin was dan minimaal een projectie van Infl, d.w.z. een IP, en de structurele subjectspositie werd Spec,IP (zie noot 2; cf. Zwart 1994 voor de geschiedenis van de concepten IP en CP). De voegwoordpositie C en de projectie CP zijn dan alleen van belang in bijzinnen en in hoofdzinnen met inversie.

Als Spec,IP inderdaad de structurele subjectspositie is, dan begint de analyse met de aanname dat het subject in Spec,IP staat. De regel ‘V-naar-C’ kan dan blijven bestaan voor inversiezinnen, maar kan niet langer automatisch gelden voor subjectsinitiële hoofdzinnen. De analyse zou dan namelijk moeten voorzien in een (onafhankelijke) trigger die het subject

uit zijn structurele subjectpositie Spec,IP naar Spec,CP doet verhuizen. Met andere woorden, de algemene V-naar-C-regel leidt in combinatie met het idee dat Spec,IP de structurele subjectpositie is tot het probleem dat neutrale hoofdzinnen in het Nederlands niet de verwachte VSO-volgorde laten zien. Eén van de twee uitgangspunten moet dus verkeerd gekozen zijn, en mijn inschatting was dat het idee dat het Nederlands een structurele subjectpositie heeft beter verankerd was in het theoretisch kader van het moment (de Principles en Parameterstheorie van Chomsky 1981).

De klassieke analyse geeft één werkwoordspositie, C, voor alle typen hoofdzinnen (subjectsinitiële en niet-subjectsinitiële hoofdzinnen). De nieuwere analyse geeft één subjectpositie voor hoofd- en bijzinnen. Wat ik heb willen aangeven is dat de ene analyse niet in absolute zin beter is dan de andere, maar dat beide analyses begrepen en beoordeeld moeten worden binnen het kader waarin ze werden ontwikkeld en gepresenteerd.